

Ook nu: sola Scriptura

Op eerdere artikelen over het lezen van de Bijbel en het onderwerp 'M/V en ambt' kreeg ik vragen en opmerkingen. In dit artikel wil ik mij verantwoord maken hoe en waarom naar mijn idee het 'sola Scriptura' in geding is.

In artikel 5 van de Nederlandse Ge-loofsbelijdenis belijden we als Gerefor-meerde Kerken dat alleen de Bijbel nor-merend is voor ons geloof. Dat bepaalt ook onze omgang met de Schrift. Het is niet geoorloofd 'anders te leren dan ons reeds geleerd is door de Heilige Schrift', zegt artikel 7 van de NGB. Concreet betekent dit dat het verboden is aan het Woord van God iets toe te voegen of daarvan af te doen. Het is niet voor niets dat deze waarschuwing in heel de Bijbel doorklinkt. Je komt haar tegen in Deuteronomium 13:1 (12:32, NBG-1951), vervolgens keert ze terug in Spreuken 30:5-6 en is ze ook op meerdere plaat-sen in het Nieuwe Testament te lezen, zowel in 1 Korintiërs 4:6 als in Openba-ring 22:18-19. Blijkbaar gaat het hier om een belangrijke waarschuwing die wij ons zeer ter harte moeten nemen. In ieder geval moet het ons buitengewoon voorzichtig maken om te concluderen dat we een helder woord uit de Bijbel naast ons neer mogen leggen. Dat zal namelijk nooit ongestraft blijven, zoals zowel in bovenstaande tekst van Spreuken als in die van Openbaring ons wordt voorgehouden. Het moet ons ervoor behoeden om al te grote en stellige woorden te spreken als zou een

tekst met daarin een duidelijk voor-schrift, waaraan we tot nu toe altijd gehoorzaam zijn geweest, in ónze tijd niet meer geldig zijn.

Nu is het niet zo dat wij als kerken daarom dan maar biblicistisch worden. Dat wil zeggen, dat elk woord uit de Bijbel voor ons een argument is of een norm voor iets dat wij nu moeten doen (het staat in de Bijbel, dus...). Al eeuwen zijn we ons bewust dat we de Bijbel anders lezen dan de Rooms-Katholieke Kerk of de wederdopers. Maar ook anders dan Joden of vrijzinnigen. Van onze voorvaderen hebben we geleerd om bij ons (gerefor-meerd) lezen van de Bijbel oog te heb-ben voor:

- de heilsgeschiedenis (er is sprake van een bepaalde ontwikkeling in de Bijbel met het oog op het heil van deze wereld);
- het apostolisch leergezag (we inter-preteren de heilsgeschiedenis zoals de apostelen ons dat geleerd heb-ben);
- de sporen van de tijd die de tekst in zich draagt; wat niet betekent dat het geschrevene tijdgebonden

is (we belijden dat mensen, door de Heilige Geest gedreven, gesproken en geschreven hebben; hun woorden hebben normatieve zeggingskracht tot vandaag toe).

Tijdloos of tijdgebonden

Als het gaat om een concreet onder-werp als 'M/V en ambt', maar ook 'huwelijk en samenwonen' of 'homo-seksualiteit', blijkt het nodig te zijn om bij het zorgvuldig uitleggen van teksten oog te hebben voor al deze aspecten. Met name wanneer het gaat om de vraag die tegenwoordig meer dan ooit gesteld wordt: hoe bepaal je nu wat in

de Bijbel tijdgebonden is en wat niet? In al de boven-genoemde onderwerpen komen deze vragen op om-dat sommige teksten een obstakel vormen voor datgene wat wij graag zouden willen. De 'oplossing' is dan om zulke teksten als tijdgebonden te verklaren. Vandaar de vraag: hoe weet je nu wanneer je te maken hebt met een algemeen geldig voorschrift of met een voorschrift dat alleen voor die tijd gold? Vaak kan deze vraag al beantwoord worden door nuchter de Bijbel te lezen. Meestal is uit de tekst zelf of de context van het bijbelboek en eventueel de context van heel de Bijbel wel op te maken of we hier te maken hebben met een algemeen-geldig voorschrift of niet. Toch is er soms meer studie nodig.

De Bijbel tijdgebonden?

Voor die gevallen zouden de volgende vier criteria behulpzaam kunnen zijn!:

- is het gebeuren waarop het voorschrift betrekking heeft, uniek of komt het vaker voor?
- is een gegeven gebod beargumenteed en gebaseerd op een plaatselijke, tijdelijke situatie of een algemeen principe?
- is hetzelfde voorschrift of gebod gegeven in andere situaties?
- geeft de schrijver zelf aan dat zijn voorschrift algemeen moet worden toegepast of juist een beperkende reikwijdte heeft?

Wanneer je deze criteria legt naast het voorschrift van de apostel Paulus uit 1 Timoteüs 2:11-14, dan moet je het volgende concluderen:

- Paulus heeft het hier over een gebeuren en situatie waarmee wij nog steeds te maken hebben, namelijk het feit dat zowel mannen als vrouwen tot de gemeente behoren en vervolgens de vraag welke positie of plaats voor mannen en vrouwen in de gemeente is weggelegd.

Voor het feit dat het hier voorschriften over het gemeentelven betreft, zijn drie redenen te noemen: 1.

Het gedeelte is een onderdeel van een groter geheel dat begint in 2:1 en eindigt in 3:16²; 2. Vers 8 en 9 zijn gericht tot mannen en vrouwen in het algemeen; als dat niet het geval is, zou het betekenen dat Paulus alleen getrouwde mannen oproept om te bidden zonder wrok of onenigheid en alleen getrouwde vrouwen oproept om zich waardig te kleden; 3. In vers 12 zou Paulus dan moeten spreken over het gezag hebben over háár man; nu formuleert hij in het algemeen: de man.

- De apostel geeft klip en klaar aan dat zijn voorschrift gebaseerd is op een algemeen principe. Expliciet verwijst Paulus naar de orde die God in het begin ingesteld heeft bij de schepping en die de vrouw als eerste doorbroken heeft bij de zondeval, daartoe misleid door de duivel.
- Paulus geeft eenzelfde soort voor-

schrift aan een andere gemeente in een andere plaats en situatie.

In 1 Korintiërs 14:34 zegt Paulus: 'Vrouwen moeten gedurende uw samenkomsten zwijgen. Ze mogen niet spreken, maar moeten ondergeschikt blijven, zoals ook in de wet staat.' Dat laatste refereert niet naar het zwijgen in de samenkomsten. Daarover wordt in de wet van Mozes niet gesproken. Wel over

Paulus, Berea

het ondergeschikt zijn. Daarover spreekt Mozes in Genesis 2 (zoals Paulus aangeeft in 1 Tim. 2:13 en 1 Kor. 11:8-9).

- De apostel formuleert zijn voorschrift universeel; het gaat over de vrouw in het algemeen.

Nergens geeft Paulus aan dat het hier alleen maar gaat over vrou-

wen die dwaalleer verkondigen of dat hij enkel de getrouwde vrouwen aanspreekt of vrouwen die te weinig kennis hebben of feministische vrouwen. In al die gevallen zou Paulus een beperking gegeven hebben om niet die vrouwen onrecht te doen voor wie dit specifieke niet gold. Immers, je kunt toch moeilijk aannemen dat in Efeze elke vrouw een dwaallerares was of feministisch. Ook was niet elke vrouw getrouwd (denk aan de weduwen: 1 Tim. 5:3). Ten slotte

kan ook moeilijk gesteld worden dat elke vrouw toen te weinig kennis had (denk aan Priscilla, die ook in Efeze woonde!).

Gelijkwaardig en verschil

Het feit dat we hier te maken hebben met een algemeen geldig voorschrift, wordt nog eens bevestigd door de voorschriften die de apostel Paulus geeft ten aanzien van het ambt van oudste of opziener. Hij schrijft aan Titus dat hij 'in elke stad oudsten moet aanstellen: onberispelijke mannen' (Tit. 1:5-6). Om elk misverstand af te snijden geeft Paulus hierbij nog expliciet aan dat het moet gaan om mannen 'die maar één vrouw hebben'. Precies hetzelfde vind je terug in wat hij schrijft in 1 Timoteüs 3. Ook daar stelt hij dat een opziener 'onberispelijk moet zijn' en 'de man van één vrouw'.

Ten slotte komt dit apostolische voorschrift van Paulus ook overeen met de doorgaande lijn in de Bijbel. Uit Genesis 2 en 3 blijkt dat man en vrouw volledig gelijkwaardig zijn, toch is er ook verschil. God vormde Adam uit stof (Gen. 2:7), maar Eva bouwde Hij uit een van de ribben van Adam (Gen. 2:21). Dit verschil tussen man en vrouw wordt door Paulus in 1 Korintiërs 11:8-9 kernachtig als volgt onder woorden gebracht: 'De man is immers niet uit de vrouw voortgekomen, maar de vrouw uit de man; en de man is niet omwille van de vrouw geschapen, maar de vrouw omwille van de man.' De consequentie

van dit verschil wordt na de zondeval duidelijk zichtbaar. Opvallend is namelijk dat de Here in de eerste plaats Adam verantwoordelijk stelt. Als eerste wordt hij door God ondervraagd! Hoewel de vrouw als eerste gezondigd heeft, zegt Paulus in Romeinen 5:12 dat door Adam de dood in de wereld gekomen is. In het verlengde hiervan wordt Christus door Paulus de 'laatste Adam' genoemd (1 Kor. 15:45). Hoewel man en vrouw volledig gelijkwaardig zijn, is er

Doorgaande lijn in de Bijbel

blijkbaar sprake van verschil in positie en verantwoordelijkheid.

Er zijn dus nogal veel argumenten om dit voorschrift van de apostel Paulus te zien als een algemeen geldende regel. Dat is ook de reden waarom we als kerken die het 'sola Scriptura' belijden, deze woorden van Paulus niet naast ons neer hebben durven leggen in de afgelopen eeuwen.

Pogingen tot ontkrachten

Dat neemt niet weg dat in de loop van de tijd er onnoemelijk veel pogingen gedaan zijn om dit voorschrift van Paulus op de een of andere manier te ontkrachten. Soms openlijk, soms ingewikkeld, soms heel vindingrijk. Als ik al deze pogingen probeer te clusteren, dan kom ik tot vijf verschillende manieren.

De tijd van de tekst

In de eerste plaats zijn die pogingen te noemen waarbij de focus helemaal komt te liggen op de context van die tijd. Er wordt een schets geboden van de toenmalige situatie. Vervolgens wordt gesteld dat die situatie nu niet meer geldt en dat daarom het voorschrift ook tijdbepaald is.

Er is een tweetal bezwaren tegen al deze pogingen in te brengen:

1. Welke schets van de tijd van de tekst ook gegeven wordt, niemand kan het sluitende bewijs daarvoor leveren. Dat blijkt ook wel: als het gaat om 1 Timoteüs 2, zijn er verschillende schetsen in omloop. En er komen nog steeds nieuwe bij. Dat laatste zegt al genoeg. Blijkbaar kan geen enkele schets de toets van kritiek doorstaan.
2. In zijn algemeenheid betekent het feit dat er een mogelijke situatieschets gegeven kan worden, nog geen weerlegging van het feit dat er sprake is van een algemeen geldig voorschrift. Stel dat we, in het geval van 1 Timoteüs 2, met zekerheid kunnen vaststellen wat de situatie in Efeze is geweest ten tijde van het schrijven van deze brief. Dan nog blijft staan dat Paulus argumenteert vanuit het gegeven dat God

vóór de zondeval een bepaalde orde heeft ingesteld. Het feit dat een schriftwoord is ontstaan in een specifieke situatie, betekent nog niet dat het daarmee zijn normativiteit verliest. In dat geval zou de normativiteit van heel de Bijbel op het spel staan.

De bedoeling van de auteur

In de tweede plaats zijn er pogingen die meer de focus leggen op de bedoeling van de auteur. Er wordt geprobeerd om in de huid van Paulus te kruipen, om zo te achterhalen wat zijn precieze intentie is geweest voor datgene wat hij in deze brief voorschrijft. Het gaat dan om redeneringen als: 'Paulus wil voorkomen dat de gemeente een slechte naam krijgt bij de buitenwacht', of: 'Paulus is overtuigd van een nabije wederkomst van Christus en wil daarom niet te veel overhoophalen in de gemeente', of: 'Paulus kon in zijn tijd er nog niet voor kiezen om de lijn van gelijkheid tussen man en vrouw te honoreren omdat hij te rekenen had met de ondergeschikte positie van de vrouw in de maatschappij van toen'. De meest bijzondere poging die ik gelezen heb, is 'dat Paulus in 1 Timoteüs

In de huid van Paulus kruipen

Tegen al deze pogingen kunnen dezelfde bezwaren geuit worden als bij de focus op de context. Allereerst is elke poging een vorm van gissen. Als de apostel Paulus er zelf niets over zegt, wie kan dan claimen de ware intentie te weten? In de tweede plaats geldt ook hier dat niet ons inzicht in de bedoeling van deze apostel doorslaggevend is, maar datgene wat door Paulus zelf naar voren wordt gebracht. Hij grondt zijn voorschrift in het algemene principe van de scheppingsorde. Welke bedoeling Paulus ook precies heeft gehad, dit algemene principe wordt daarmee niet minder algemeen. Bovendien is het nogal wat: je zegt in feite dat Paulus iets anders bedoelt dan hij zegt en dat jij degene bent die dat weet!

Redeneren vanuit het nu

In de derde plaats wordt een ander soort pogingen gekenmerkt door een sterk redeneren vanuit het nu. De tijd van vandaag, datgene wat we nu doen of wat nu gewoon is, wordt het ijkpunt of vertrekpunt. De meest gehoorde tegenwerping tegen de woorden van Paulus in 1 Timoteüs 2 is bijvoorbeeld: in 1 Korintiërs 11 geeft Paulus het voor-

2:13 helemaal niet de bedoeling heeft om te verwijzen naar de scheppingsorde'. De meest makkelijke poging is die waar Paulus wordt bestempeld als 'vrouwonvriendelijk'.

schrift over een hoofdbedekking voor de vrouw, dat volgen we toch ook niet op? Met andere woorden: waarom zouden we zijn voorschrift in 1 Timoteüs 2 dan wel opvolgen?

Dit lijkt een sterk argument. Toch is het maar schijn. Dat blijkt vooral daaruit dat er, gesteld dat de bewering waar is en wij dus al langer tegen woorden van Paulus ingaan, geen oproep tot bekering volgt. Dat zou je dan verwachten! Voor mensen die de Bijbel serieus willen nemen en als normatief zien voor hun geloof, lijkt het me nogal een schokkende conclusie dat we tegen Gods Woord ingaan! Het is echter de vraag of we dat ook doen. Zoals eerder gezegd, we zijn niet biblicistisch in ons bijbellezen. Het is niet een kwestie van: het staat er, dus we moeten het doen. Het gaat erom dat we ook precies kijken hoe het er staat en wat er precies algemeen geldig en wat juist tijdgebonden is. En dan zal blijken dat we niet tegen een voorschrift van Paulus ingaan wanneer vrouwen geen hoofdbedekking dragen. Die vrouwelijke hoofdbedekking komt namelijk ter sprake in het kader van het hoofd-zijn van de man en de onderschikking van de vrouw. Het voorschrift om dit verschil in positie tussen man en vrouw niet te ondermijnen geldt nog steeds.

Het algemene principe dat Paulus in 1 Korintiërs 11 aansnijdt, is de onderschikking van de vrouw aan de man. Met nadruk zegt hij dat die onderschikking niet betekent dat de vrouw minderwaardig is, maar wel dat ze een eigen positie heeft naast de man. Dus strikt genomen gaat het hier niet om een voorschrift over hoofdbedekking, als wel om een voorschrift om het principe van verschil in positie niet te ondermijnen. In dat verband komt de hoofdbedekking ter sprake. Expliciet refereert Paulus aan wat toen gebruikelijk was en als schandelijk werd gezien (vss. 4-6). En verderop, in vers 14, komt Paulus er nogmaals op terug. Om het in een parafraze van prof. Van Bruggen te zeggen: 'Wie man en vrouw gelijkstelt in het optreden, is eigenwijs tegenover de les van de natuur. Hij sluit zijn ogen voor verschillen die zich opdringen.'³

Een ander, veelgehoorde tegenwerping vanuit het hier en nu is, dat gewezen wordt op het feit dat in onze tijd vrouwen in het bedrijfsleven of de politiek leidinggevende functies bekleden. Daar hebben we geen bezwaar tegen. Het

voorschrift van Paulus dat de vrouw geen gezag mag hebben over de man, volgen we dus allang niet meer op. Met andere woorden: waarom zouden we dit voorschrift dan nog wel opvolgen als het gaat om een leidinggevende functie in de kerk? Ook hier komt het weer aan op zorgvuldig bijbellezen. En dan wordt duidelijk dat er verschil is tussen gezag waarvan sprake is in een bedrijf of politieke functie en het gezag waarover de apostel Paulus het heeft. Die twee zijn niet over een kam

te scheren. Ook hier blijkt dat we niet ingaan tegen het voorschrift wanneer we geen bezwaar hebben tegen het feit dat vrouwen in de maatschappij een leidinggevende functie vervullen. 'Het gezag hebben' waarover Paulus spreekt in 1 Timoteüs 2:12, refereert aan de taak die oudsten in de gemeente hebben. Oudsten zijn opzieners die als herders de kudde moeten weiden (Hand. 20:28). Dit brengt een grote verantwoordelijkheid mee. Zij waken over uw zielen, zegt de Hebreëenschrijver. Daarom roept hij zijn lezers op om hun voorgangers te gehoorzamen en onderdanig te zijn (Heb. 13:17). Een vrouw aan het hoofd van een bedrijf of in de politiek heeft wel gezag, maar 'ze waakt niet over mijn ziel'. In die zin heeft ze geen gezag over mij. Ook tast ze daarmee niet de extra verantwoordelijkheid aan van een man die als hoofd zijn eigen vrouw als eerste moet liefhebben, zoals Christus de gemeente heeft liefgehad (Ef. 5:25).

Redeneren vanuit een andere tekst

Een vierde cluster van pogingen is te rubriceren op de noemer 'redeneren vanuit een andere tekst'. Met behulp van wat ergens anders in de Bijbel gezegd wordt, wordt dan datgene wat Paulus in 1 Timoteüs 2 zegt, weggezet.

Meestal gebeurt dit door een tekst als Galaten 3:28, waar gezegd wordt dat er 'in Christus sprake is van man noch vrouw'. Maar het kan ook door te wijzen op Genesis 1:27, waar staat dat God de mens naar zijn evenbeeld schiep 'mannelijk en vrouwelijk'. De redenering is dan dat we in deze teksten te maken hebben met de oorspronkelijke lijn van de Bijbel. Hier lees je hoe God het eigenlijk bedoeld heeft. Man en vrouw zijn volkomen gelijk, ze vullen elkaar aan en hebben samen de opdracht om te heersen over de aarde. Paulus kon in zijn tijd dit ideaal wel verwoorden, maar het was nog niet mogelijk om dit ook concreet in praktijk te brengen. Zijn voorschrift in 1 Timoteüs 2 – zo wordt dan beweerd – is wat dat betreft nog onder de maat.

Het probleem met deze pogingen is dat de Bijbel tegen zichzelf wordt uitgespeeld. In

plaats van dat er werk gemaakt wordt om genoemde teksten in het licht van elkaar te bekijken, worden teksten meteen tegenover elkaar geplaatst. In Galaten 3:28, bijvoorbeeld, gaat het helemaal niet over de eigen positie en verantwoordelijkheid van man en vrouw, maar over het kind-zijn van God. Voor dit kind-zijn maakt het niet uit of je man of vrouw bent. En natuurlijk zijn zowel man als vrouw door God als gelijken geschapen. De vrouw is een hulp náást (letterlijk: tegenover) de man. Maar dat zegt nog niets over het feit dat beiden geen eigen positie of rol zouden vervullen. Zoals Paulus zegt in 1 Korintiërs 11:12: 'Zoals de vrouw uit de man is voortgekomen, zo bestaat de man door de vrouw.' Heel cryptisch en kort vind je hier die twee lijnen van de Bijbel terug die je niet tegen elkaar moet uitspelen. Doe je dat wél, dan begeef je je op een gevaarlijk pad dat je in de handen drijft van schriftkritiek.

Fik Meijer, die onder de vrijzinnigen gerekend kan worden, verwoordt het als volgt: 'Het [is] maar de vraag of de passages waarin Paulus vrouwen discriminerend wegzet ook zo zijn opgeschreven zoals ze tot ons zijn gekomen. Ik kan mij goed vinden in de suggesties van verscheidene geleerden

dat de negatieve passages over vrouwen latere toevoegingen zijn.⁴

Retorisch argument

Een laatste cluster van pogingen is nog weer van een ander kaliber. Je zou kunnen zeggen: het zijn pogingen die meer retorisch van aard zijn, in de zin van: er is sprake van een sterke suggestie. Onder het mom van 'de vrijheid van exegese' wordt een bepaalde exegese naar voren geschoven. Wanneer er dan bezwaren tegen deze exegese worden ingebracht, wordt geconcludeerd dat je blijkaar verschillend tegen een tekst kunt aankijken. Als het gaat om wat Paulus in 1 Timoteüs 2 naar voren brengt, wordt dan gezegd: wat Paulus hier zegt, wordt door verschillende mensen anders uitgelegd. Waarmee dan gesuggereerd wordt: het is allemaal niet zo duidelijk. En de conclusie kan dan zijn dat er onvoldoende eenduidigheid en zekerheid is om op basis van deze tekst te concluderen dat de vrouw niet in het ambt mag. Het feit dat er meerdere exegeses mogelijk zijn, wordt dus als argument gebruikt om Paulus' voorschrift te ontcrachten.

Hoe sterk is dit argument? Dat wordt duidelijk als je het toepast op een heel ander thema. Voormalig GkV predikant Ton de Ruiter geeft bijvoorbeeld in zijn boek *Jezus in ons*⁵ een compleet andere exegese van teksten die gaan over de betekenis van Christus' lijden en sterven voor ons. Hij komt dan tot de conclusie dat er geen sprake is van een 'verzoening door voldoening'. God eist geen betaling voordat Hij vergeeft, maar God vergeeft wie berouw heeft, 'om niet'. Is het nu zo dat we nu moeten concluderen dat al die teksten die lijken te gaan over het feit dat Christus voor onze zonden betaald heeft, blijkaar niet duidelijk zijn? Er is immers een andere uitleg mogelijk? Het lijkt mij niet. Het feit dat er een andere exegese gegeven kan worden, betekent nog niet dat daarmee woorden uit de Bijbel opeens niet meer duidelijk zijn. Waarom niet? Omdat er namelijk altijd onderscheiden kan worden tussen een goede en een slechte exegese. Vrijheid van exegese wil niet zeggen dat elke exegese dan ook de toets van de kritiek kan doorstaan.

Het is niet voor niets dat het retorische geweld van politici die allerlei beweringen de ether in slingeren, journalisten aanzet tot 'fact checking'. Dat zou in de kerk ook moeten. Als het gaat om de exegese van Paulus' woorden in 1 Timoteüs 2, komt het aan op 'fact checking'. Klopt de uitleg die van deze tekst gegeven wordt? Is het te rijmen met wat in de tekst staat? Wordt er een valide argument gegeven om de algemene geldigheid van Paulus' voorschrift te ontcrachten?

Wat staat er op het spel?

Waarom is dit alles zo belangrijk? Waarom hamer ik zo op de manier van bijbellezen? Wat staat er op het spel? Laat ik eerst duidelijk zeggen: het gaat me absoluut niet om vrouwen, om hen als minderwaardig te achten voor de opbouw van de gemeente. Integendeel. We hebben elkaar nodig, niemand is minder of meer. Maar waar gaat het wel om? Dit: in de vorige eeuw hebben we gestreden tegen de geest van het modernisme. In andere kerken zagen we die geest binnensluipen. Het is een geleidelijk proces, dat niet te stoppen is (de beide dominees Ter Linden zijn een duidelijk voorbeeld, of Harry Kuitert). In deze eeuw hebben we te strijden op een ander front, namelijk de geest van het postmodernisme. Het is nu deze geest die de kerken binnensluipt. Ook dit gaat geleidelijk, maar het begint wel ergens. Namelijk op het punt dat we de Bijbel anders gaan lezen. Dat wil niet zeggen dat iedereen die voor openstelling van alle ambten voor de vrouw is, onmiddellijk (postmodern) vrijzinnig is.

Maar wel dat op basis van de argumenten die tot nu toe gegeven worden, de deur daarvoor wagenwijd wordt opengezet. De geest van de postmoderne vrijzinnigheid is alleen te bestrijden wanneer we uitgaan van datgene wat er in de Bijbel, ook met het oog op ons en onze tijd, geschreven staat.

Een kerk die haar uitgangspunt neemt in de Schrift en het 'sola Scriptura' belijdt, kan een voorschrift van Paulus, die door Christus zelf is aangesteld, niet negeren, zonder haar eigen uitgangspunt te ondergraven. Daarom ook nu: sola Scriptura! Juist nu!

Noten:

- 1 Ik ontleen deze criteria aan: Douglas J. Moo, 'The Interpretation of 1 Timothy 2:11-15: A Rejoinder', in: *Trinity Journal* 2 (1981), p. 220. Vgl. ook: Samuele Bacchiocchi, *Women in the Church. A Biblical Study on the Role of Women in the Church*, Berrien Springs, p. 147.
- 2 Ridderbos noemt dit in zijn commentaar: 'We hebben hier, in de hss. 2 en 3, iets als een eerste kerkorde voor ons' (*De pastorale brieven* (Commentaar op het Nieuwe Testament), Kampen 1967, p. 69).
- 3 J. van Bruggen, *Emancipatie en Bijbel*, Amsterdam 1974, p. 80.
- 4 Fik Meijer, *Paulus. Een leven tussen Jeruzalem en Rome*, Amsterdam 2012, p. 187.
- 5 Ton de Ruiter, *Jezus in ons. Een andere kijk op verzoening*, Kampen 2009.